
Aproximación ás variacións de xénero, número e función dos pronomes persoais en galego e romanés

---

Sonia Sobral Vázquez
Universidade de Vigo

Resumo:

Os estudos de gramática contrastiva co galego e o romanés como obxecto de investigación aínda non teñen unha tradición no campo da filoloxía. Nestas coordenadas de escaseza realizamos o presente artigo afonda nas diverxencias de xénero, número e función entre o sistema pronominal galego e o romanés na obra *Os outros feirantes / Alți țirgoveși* de Álvaro Cunqueiro.

Palabras chave:

Pronomes persoais, galego, romanés, lingüística comparada, gramática contrastiva.

Sumario:

1. 0. Introducción. 1. Corpus. 2. Aproximación teórica ós pronomes en galego e romanés. 2.1. Serie tónica. 2.2. Serie átona. 3. *Pronomes semellantes* en galego e en romanés. 3.1. Atonicidade / tonicidade. 3.2. Función. 3.2.1. Suxeito. 3.2.2. Complemento directo. 3.2.3. Complemento indirecto. 3.2.4. Complemento prepositivo. 4. Número. 5. Outros. 6. Conclusións. 7. Referencias bibliográficas.

Variations in gender, number and function among personal pronouns in Galician and Romanian

Abstract:

Contrastive grammar studies with Galician and Romanian as an anylising object do not have a tradition in Philology yet. We have done this article which goes into detail about gender, number and function divergences in Os outros feirantes / Alți țirgoveși de Álvaro Cunqueiro.

Key words:

Personal pronouns, Galician, Romanian, Linguistics, Contrastive grammar.

Contents:

0. Introduction. 1. Corpus. 2. Theoretical approach to the study of pronouns in Galician and Romanian. 2.1. Tonic pronouns. 2.2. Atonic pronouns. 3. Similar pronouns in Galician and Romanian. 3.1. Atonicity and tonicity. 3.2. Function. 3.2.1. Subject. 3.2.2. Direct object. 3.2.3. Indirect object. 3.2.4. Prepositional object. 4. Number. 5. Other. 6. Conclusions. Bibliography.

0. Introducción

Os estudos de gramática contrastiva que teñen nun dos seus polos o galego aínda non contan cunha gran tradición entre nós. Así, na base de datos bibliográfica BILEGA inclúese no seu tesouro a epígrafe “161 estudos contrastivos galego/...” e unicamente inclúe (20 de maio de 2013) 126 títulos. Entre eles hai bastantes que contrastan o galego coa lingua portuguesa, algúns co italiano, co inglés, con outras linguas peninsulares ou romances..., pero hai unha ausencia absoluta de traballos que estuden contrastivamente galego e romanés de xeito directo. Nestas coordenadas de escaseza realizamos a devandita tesíña da cal o presente artigo é unha adaptación.

A investigación parte dun corpus dunhas 50.000 palabras, das que extraemos 1.631 entradas dobres, en galego e romanés, incorporadas nunha base de datos con máis de quince parámetros. A estrutura do traballo está dividida en catro grandes bloques: *pronomes idénticos* (678 casos, 41,5%), aqueles pronomes que se documentan no orixinal e teñen o seu equivalente na tradución; *pronomes semellantes* (215 casos, 13,1%), aqueles pronomes que se documentan no orixinal e tamén na tradución pero con pequenos matices que os diferencian como o xénero, a función ou o número; *pronomes só en galego* (258 casos, 15,8%), aqueles pronomes que se documentan no orixinal pero que non aparecen na tradución; *pronomes só en romanés* (480 casos, 29,4%), aqueles pronomes que non se documentan no orixinal pero si aparecen na tradución. No presente artigo partimos soamente do segundo bloque, o menos produtivo, pero o máis significativo, xa que a través destes exemplos podemos apreciar variacións de xénero, número e función que se producen á hora de afrontar unha tradución do galego ó romanés.

Ao seren galego e romanés linguas de orixe latina gardan entre si moitas semellanzas no paradigma pronominal. Freixeiro Mato (2006) na súa *Gramática da lingua galega* subliña que “os pronomes son grupos de palabras que carecen dun contido semántico concreto, que non teñen unha significación constante” e –continúa– “do punto de vista morfolóxico, a maior parte dos pronomes son palabras variábeis por admitiren flexión de xénero e número” (Freixeiro Mato 2006: 117-118). A mesma definición atopamos en Iliescu (2005: 61): “Pronumele este partea de vorbire flexibilă ca reține locul unui substantiv, dând și diverse indicații gramaticale cu privire la aceasta”¹. Desta maneira, os dous sistemas presentan palabras que se flexionan en xénero (*el/el, ela/ea*) e número (*eles/ei, elas/ele*).

---

1 Os pronomes son a parte flexible do discurso que substitúe a un substantivo, dando tamén diferentes indicacións gramaticais con relación a este [tradución propia].

Prosegue Freixeiro Mato indicando que “Desde o punto de vista semántico [os pronomes] constitúen unha clase de palabras gramatical, pois forman un inventario ou grupo fechado. Non indican nocións ou conceptos como os nomes, senón que o seu significado é referencial ou relacional ao se referiren ás persoas gramaticais” (Freixeiro Mato 2006: 117). E en Dindelegen lemos que “Pronumele sunt forme (substitute) care își procură referința fie din situația de comunicare (pronumele cu utilizare deictic), fie din contextul lingvistic (pronumele cu utilizare anaforică), fie își iau orice valoare din domeniul de discurs (pronumele cu referința variabilă)”² (Dindelegen 2010: 236). É necesario indicar que en romanés existen substantivos neutros, de maneira que ó faceren referencia a un substantivo neutro este pronome adopta unha forma correspondente. Tamén en galego podemos atopar restos deste xénero neutro nos que aparecería o pronome átono masculino, mentres que en romanés é a forma feminina³.

Mais a diferenza fundamental é a declinación por casos que conserva o romanés. Na lingua balcánica encontramos os cinco casos herdados do latín: nominativo, vocativo, acusativo, xenitivo e dativo, que se dan no paradigma tónico e átono. O nominativo corresponde ás formas tónicas de suxeito do galego (*eu/eu, ti/tu, el/el, ela/ea, nós/nói, vós/voi, eles/ei, elas/ele, min/mine*), mentres que as formas oblicuas teñen unha morfoloxía diferente dependente do caso que rexe o verbo: en xenitivo a frase preposicional *de el/lui, de ela/ei, de eles e de elas/lor*; en acusativo as formas oblicuas para indicar complementos prepositivos (*min/mine, ti/tine*); en dativo para indicar o complemento indirecto (*a min/mie, a ti/ție, a el/lui, a ela/ei, a nós/ nouă, a vós/ vouă, a eles e elas/lor*); o vocativo constitúeno as formas residuais *tu* e *voi* que non se rexistraron no corpus.

1. O corpus

Bugarín fornece trazos para caracterizar un corpus no seu dicionario de frecuencias (2007: 16): a) os datos lingüísticos: os materiais poden ser dunha tipoloxía variada: un idioma ou varios; datos orais e/ou escritos; distintos niveis diatópicos, diastráticos, diafásicos, etc; b) a representatividade: parece evidente que o corpus ten que ser un exemplo-tipo e que da súa análise se extraerán informacións que logo poderán aplicarse a nivel xeral; c) finalidade: un corpus constitúe unha ferramenta útil para

2 Os pronomes son formas (substitutas) que adquiren referencia ora da situación comunicativa (pronomes con uso deíctico), ora do contexto lingüístico (pronomes con uso anafórico), ora toman calquera valor do campo do discurso (pronomes de referencia variable) [tradución propia].

3 O pronome átono “o” pode ser tamén agramatical en estruturas coma “o ține sus” ou “o ține mort”.

extraer información de todo tipo, pero, se o que se pretende é información sobre aspectos moi determinados como, por exemplo, o comportamento lingüístico dun grupo de falantes, hai que telo presente á hora de deseñar a inclusión dos materiais lingüísticos; d) xestión informática: é evidente que aínda que os primeiros estudos baseados en corpus non estaban ligados á informática hoxe en día esta pasa a ser unha característica básica.

Segundo isto, o noso corpus dende o punto de vista lingüístico basearíase en materiais en dous idiomas, galego e romanés, e de procedencia escrita: *Os outros feirantes* de Álvaro Cunqueiro e a súa tradución ó romanés *Alți tîrgoveți* de Christian Ionescu. O trazo da representatividade “é o máis definitorio xa que marca a diferenza entre un repertorio de datos lingüísticos e un corpus” (Bugarán 2007: 16); consonte o anterior, cremos que o corpus é o suficientemente amplo, cunhas 50.000 palabras do ámbito da literatura en prosa, para permitírnos chegar a unhas conclusións. A finalidade –o terceiro trazo–, tras a información extraída da comparación do orixinal galego coa súa tradución ó romanés, é axudarnos a comprender os mecanismos intrínsecos de cada lingua e atopar, así, as semellanzas e diferenzas entre as dúas linguas romances. Por último, a informática, grazas ó programa de xestión de bases de datos Access de Microsoft, foi clave para implementar este estudo.

Pero é necesario afondar máis no primeiro trazo –os datos lingüísticos– e o proceso de constitución do corpus. Dende o primeiro momento en que se decidiu elaborar a investigación non foi doado atopar as fontes. A primeira intención era elaborar un corpus variado: obras galegas traducidas ó romanés e obras romancesas traducidas ó galego. Porén, o acceso a estes exemplares foi moi complicado. Supuxo unha andaina por diferentes institucións sen resultados moi positivos: no ILG figuraba no depósito a tradución de *Memorias dun esquelete* pero foi imposible acceder á obra. O Consello da Cultura Galega conta cun glosario de obras traducidas do galego a outros idiomas. Tres obras de Úrsula Heinze aparecen no devandito glosario (*Marea, Despartire (O mar, Separación)*⁴, *Fetița de aur (A nena de ouro)*⁵ e *Vinivata de asasinat (Culpable de asasinato)*⁶) e de Neira Vilas (*Amintira anui copil de Țara (Memorias dun neno labrego)*⁷). Porén, estas obras non están no seu depósito e non fomos quen de achalas por outros medios. Tamén encontramos algunhas antoloxías

4 Heinze, Ursula (1992): *Marea, Despărțire*. Trad. Tudora Sandru en “Confidencias”, en *Luceafarul* nº 26, București.

5 Heinze, Ursula (1993): *Fetița de aur*. Trad. Tudora Sandru en Editura Coresi, București.

6 Heinze, Ursula (1998): *Vinovată de asasinat*. Trad. Mihaela Ghitescu. București: Editura Univers.

7 Neira vilas, X., (1995): *Amintira anui copil de țară*. Trad. Ion Faiciu. București.

ou escolmas con poemas soltos e grazas ó programa Meiga⁸ demos co conto infantil *O porco encantado* dentro da colección do “Rato Pérez” de Xerais; non obstante, este conto xunto cos poemas soltos non serían o suficientemente representativos e romperían a cohesión do corpus por tratárense de xéneros diferentes –poético e prosa infantil– e, sobre todo, por seren moi breves. Finalmente, optamos por centrarnos na obra de Cunqueiro e a súa tradución *Alfi tîrgoveți*; unha soa obra de prosa de ficción é suficientemente representativa (unhas 50.000 palabras) e coherente cos nosos obxectivos para a investigación.

A obra orixinal coa que traballamos, *Os outros feirantes* de Álvaro Cunqueiro, pertence á serie *Semblanzas* e foi publicada por Galaxia en 1980 (a edición utilizada nesta investigación é a do ano 1996). O título da tradución en romanés é *Alfi tîrgoveți*; foi publicada en Cluj-Napoca na editorial Clusium en 1995 e traducido por Christian Ionescu.

A obra está composta por 49 relatos curtos (as siglas que aparecen despois de cada exemplo identifícanse con cada un deles), todos dunha extensión similar, pero con diferente número de pronomes en cada un e nos que o pouso da oralidade é común a todos. Responden ó estilo habitual de Cunqueiro e relatán situacións imaxinarias en que os personaxes e feitos fantásticos son os seus protagonistas.

A media de pronomes por relato en galego é de 23,4 mentres que en romanés é de 28; isto débese a que o número de pronomes é maior en romanés ca en galego (1373/1151). Entre os contos atopamos algúns que se afastan moito desta media, por baixo: *A tía Remedios (TR)* con 10 exemplos (4 lemas: *el, lle, o, os*), *Manuel Suárez (MS)* con 11 (6 lemas: *a, el, lle, o, os, si*), *Bastián de Cornide (BC)* con 12 (5 lemas: *a, el, eles, lle, me*) ou *Ramiro da Barca (RB)* con 13 (4 lemas: *el, lle, lles, o*). E por riba: *O corvo Estanislao (CV)* con 46 exemplos (14 lemas: *a, as, che, el, elas, eu, lle, lles, me, min, o, os, te, ti*), *Fuco de Pedrosa (FP)* con 41 (11 lemas: *a, as, comigo, el, ela, eu, lle, lles, me, o, os*) ou *O partiquino Ramírez (PR)* con 40 (10 lemas: *as, el, ela, elas, eu, lle, lles, me, o, te*).

Na tradución ó romanés tamén atopamos contos que se afastan da media de 28 pronomes. Algúns deses contos coinciden cos do galego: *Manuel Suarez (MS)* con 16 exemplos (5 lemas: *el, i, îi, îl, o*) ou *Ramiro a lui Barca (RB)* con 14 (5 lemas: *el, i, îi, îl, o*) e *Lamego din Mouriz (LM)* con 14 (6 lemas: *el, eu, îi, îl, le, lui*). Noutras ocasións hai contos que superan en moito a media: un caso excepcional é *Balbina din Furcitură (BF)* con 64 exemplos (10 lemas: *ea, ei, i, îi, îl, le, o, te, tine, vă*) e tamén aqueles contos que son moi produtivos en galego coma *Corbul Stanislav (CV)*

8 Programa de catalogación de tódolos exemplares das bibliotecas públicas de Galicia: <http://www.opacmeiga.rbgalicia.org/PresentacionProxectoMeiga.aspx>.

e *Fuco din Pietroasa* (FP) con 54 e 51 respectivamente. No primeiro 14 lemas –o máximo que aparece nun conto–: *el, ele, eu, iți, îi, îi, îmi, le, lui, mă, mine, o, te, tine*; e no segundo 11 lemas: *ea, el, ei, eu, îi, îl, îmi, lui, mă, mine* e *o*.

Deducimos, entón, que cando no orixinal hai poucos casos o mesmo sucede na versión romanesea, con algunha excepción coma *BF*; que a maior número de exemplos maior número de lemas e viceversa; que nos contos con menos exemplos os pronomes pertencen exclusivamente á P3, mentres que a maior variedade de lemas (con pronomes da P1, P2, P4 ou P5).

Estes 49 contos deron lugar á 1.631 fichas na base de datos elaborada. Entre as 50.221 palabras totais (24.547 en galego e 25.674 en romanés), documéntanse 3.262 oracións e 58 lemas pronominais (23 en galego e 25 en romanés), que son os seguintes en orde de frecuencia decrecente: *lle, îi, îl, o, o* (rom.), *el* (rom.), *el, le, a, me, i, ea, eu, a, eu* (rom.), *îmi, os, mă, lles, ei, lui, as, te, che, ele, îți, mine, vã, te* (rom.), *eles, elas, min, ti, si, tine, li, tu* (rom.), *mi, noi, ne, vos, comigo, contigo, elo, nós, nos, vostede, ție, dumnevoastră, lor, vi* e *vouă*.

2. Aproximación teórica ós pronomes en galego e romanés

2.1. Serie tónica

Nas dúas linguas contamos cunha serie tónica e outra átona. Coas seguintes táboas podemos observar con maior claridade a clasificación en galego e romanés:

Persoa	Suxeito	Formas oblicuas			
		Libres		Ligadas	
		Non refl.	Refl.	Non refl.	Refl.
1ª	eu	min		comigo	
2ª		tí, vostede		contigo	
3ª		el/ela	si		consigo
4ª		nós		connosco	
5ª		vós/ vostedes		convosco	
6ª		eles/elas	si		consigo

Táboa 1º

9 Extraída de Freixeiro Mato (2006: 122).

Persona / caso	N	X	Ac.	Dat.	V
1ª	eu	-	mine	mie	
2ª	tu	-	tine	ție	tu!
3ª masc.	el	lui	el	lui	
3ª fem.	ea	ei	ea	ei	
4ª	noi	-	noi	nouă	
5ª	voi	-	voi	vouă	voi!
6ª masc.	ei	lor	ei	lor	
6ª fem.	ele	lor	ele	lor	

Táboa 2¹⁰

O romanés presenta no paradigma flexión de xénero e número. Ten tres xéneros diferenciados: masculino, feminino e neutro, mais no paradigma non existe unha flexión específica para este último. Para solucionar esta eiva, a lingua resólveo do seguinte modo, na *Gramatica limbii română (GAR)* (2005: 187): “formele de singular ale substantivelor neutre sunt reprezentate în discurs prin formele de singular masculin ale pronomelor variabile în raport cu genul, iar formele de plural ale substantivelor neutre sunt reprezentate în discurs prin formele de plural feminin ale pronomelor variabile în raport cu genul”¹¹. Deste modo a forma P3 de masculino e a P6 de feminino poden representar tamén o neutro. Nos seguintes exemplos podemos velo máis claramente, no primeiro *pluma/toc* e no segundo *terra/pământ*, ambos neutros:

- (1) **A pluma**, ao decatarse de que Manuel ollaba pra **ela**, volveu ao seu sitio na escribanía (*FE*, 2) // **Tocul**, dîndu-și seama că Manuel se uita la **el**, sări la locul lui, în trusă. (*FS*, 2).
- (2) ... e toda a vida miña paseina voando sobre **as tuas propiedades**, e ganando a vida **nelas**. (*CE*, 3) // toată viața mi-am petrecut-o zburînd deasupra **pămînturilor** tale și din **ele** mi-am scos traiul. (*CS*, 3).

Respecto á flexión do número, o paradigma dividese en singular e plural na *GAR* (2007:186): “categoria gramaticală a numărului exprima opoziția unicitate / multiplicitate prin două valori: singular / plural. La pronumele personale propriu-zise, categoria numărului are semnificație specială la persoanele I și II-a – plural inclusiv. Pronumele personale de persona a III-a, precum și pronumele nepersonale preiau numărul de la nominalul pe care îl reprezintă în discurs, ca o forma de reconstituire neechivocă a legăturii referențiale dintre proformă și cuvântul pe care aceasta îl

10 Creación propia.

11 As formas de singular dos substantivos neutros están representadas no discurso a través das formas do singular masculino dos pronomes variables en relación co xénero, mentres que as formas de plural dos substantivos neutros están representadas no discurso a través das formas de plural feminino dos pronomes variables en relación co xénero (tradución propia).

evocá”¹². Con isto, recoñecemos que a estruturación en seis persoas do singular e plural é a mesma en galego e romanés, aínda que a P6 non se obtén ao engadir unha -s á forma de singular, senón que o romanés presenta unha forma diferenciada (*eu / nós // eu / noi, ti / vós // tu / voi, el / eles // el / ei, ela / elas // ea / ele*).

Con todo, existen tamén diferenzas fundamentais entre os dous paradigmas. O romanés conserva o sistema de casos do latín, feito que o fai único dentro do conxunto das linguas románicas, na GAR explícase do seguinte modo (2007: 188): “Ca și la substantiv, cazul exprimă raporturile sintactice (relațiile de combinare) care se stabilesc între cuvinte în cadrul propoziție. De aceea, pronumele nu preia cazul de la termenul pe care îl evocă în discurs, ci se înscrie într-un sistem propriu de relații pe axa sintagmatică. Identitatea de caz între pronume și nominalul substituit este doar o coincidență”¹³. Mentres que o galego presenta as mesmas formas para a función de suxeito, complemento indirecto ou complemento prepositivo, agás *min* e *si* e as fomas ligadas (*comigo, contigo, etc.*), o romanés presenta un sistema complexo e rico con cinco casos: nominativo con función de suxeito; xenitivo introducido por unha preposición con función de complemento do nome, prepositivo ou posesivo; acusativo introducido por unha preposición con función de complemento directo ou complemento prepositivo; dativo con función de complemento indirecto; vocativo con función de aposición. En consecuencia, cando o galego presenta unha única forma o romanés ten dúas ou incluso tres na P2 (*min / mine, mie; ti / tu, tine, ție; el / el, lui; ela / ea, ei; nós / noi, nouă; vós / voi, vouă; eles / ei, lor; elas / ele, lor*). Nos seguintes exemplos podemos velo con maior claridade:

- (3) Todos miraron **pra min**, pero eu podía probar que o día... (*PS, 4*) // Toți se uitară **la mine**, însă eu puteam dovedi că în ziua... (*SPA, 4*).
- (4) ¡Pro polo menos esta noite desixame durmir **contigo** coa gorra posta! (*CL, 4*) // Însă cel puțin noaptea asta, lasă-mă să dorm **cu tine** cu șapca pusă! (*CL, 4*).
- (5) A vaca parouse **dianete del** e o señor Cosmede apeóuse pra atendela. (*CP, 4*) // Vaca se opri **dinaintea lui** și domol Cosmede descălecă s-o îngrijească. (*CP, 4*).
- (6) Sí, era **un ovo dela**, igoal aos que puxera noutrora. (*BF, 10*) // Da, sigur că da, era **oul ei**, la fel ca aceea pe care le făcuse altădată. (*BF, 9*).

12 A categoría gramatical do número expresa a oposición univocidade/multiplicidade grazas a dous trazos: singular/plural. Para os pronomes persoais propiamente ditos, a categoría do número ten un significado especial na 1ª e 2ª persoas, plural incluído. Os pronomes persoais da 3ª persoa, así coma os pronomes non persoais toman o número do nome ó que representan no discurso, coma unha maneira de reconstitución inequívoca das conexións referenciais entre a proforma e a palabra que evoca (tradución propia).

13 Coma no substantivo, o caso expresa as relación sintácticas (as relacións de combinación) que se establecen entre palabras dentro da frase. Por iso, o pronome non toma o caso do termo que evoca no discurso, senón que se inscribe nun sistema propio de relacións no eixo sintagmático. A identidade de caso entre o pronome e o nominal substituído é simplemente unha coincidencia.

- (7) quizaves o garañón xa sabía falar **como nós** (PF, 6) // armăsarul învătase poeate a vorbi **ca pe la noi** (PI, 5).
- (8) Pareceuvos (a vós) que dixo esso, pro diría outra cousa! (LM, 3) // Vi s-a părut **vouă** că a zis asta, înșă trebuie să fi spus altceva! (LM, 3).

No que respecta á colocación do pronome tónico nas dúas linguas hai unha tendencia á posposición, no caso do galego nun 60% e no caso do romanés nun 63%, practicamente a mesma cifra. Este comportamento débese ó gran número de complementos prepositivos que se sitúan despois do verbo e a mobilidade do suxeito¹⁴.

As formas tónicas de acusativo e dativo poden ir precedidas dunha preposición simple, composta ou locución prepositiva; en galego os pronomes prepositivos tamén van introducidos por preposicións ou locucións prepositivas, coma por exemplo: *con* (cu), *en* (în), *para* (pentru) e *de* (de) –as máis produtivas en ambos os dous idiomas.

As formas tónicas de dativo documéntanse na BD para enfatizar o CI a través da reduplicación. Aparecen un total de oito exemplos en romanés (catro en galego) con esta característica onde se duplica: *ție, el, lui* (4), *vouă* e *ei*.

2.2. Serie átona

Coas seguintes táboas podemos observar de maneira máis precisa a clasificación dos pronomes pertencentes á serie átona:

Persoa		Non refl.		Refl.
		Dat.	Ac.	
1ª		me		
2ª		che	te	
3ª	Masc.	lle	o, -lo, -no,	se
	Fem.		a, -la, -na	
4ª		nos		
5ª		vos		
6ª	Masc.	lles	os, -los, -nos	se
	Fem.		as, -las, -nas	

Táboa 3¹⁵

14 Debido á limitación de páxinas, non é posible afondar nas diferenzas respecto á colocación dos pronomes en ambas as linguas. Deixaremos para sucesivos artigos o estudo deste aspecto.

15 Extraída de Freixeiro Mato (2006: 122).

Persoa/caso		Ac.	Dat.
1ª		mã, mã-, -mã, -mã-, m-, -m-	îmi, mi, mi-, -mi, -mi-
2ª		te, te-, -te, -te-	îți, ți, ți-, -ți, -ți-
3ª	Masc.	îl, l-, -l, -l-	îi, i, i-, -i, -i-
	Fem.	o, o-, -o, -o-	îi, i, i-, -i, -i-
4ª		ne ne-, -ne, -ne-	ne, ni, ne-, -ne, -ne-, ni, -ni-
5ª		vã, vã-, -vã, v-, -v-	vã, vi, vã-, -vã, v-, -v-, vi, -vi-
6ª	Masc.	îi, i-, -i, -i-	le, li, le-, -le, -le-, li-, -li-
	Fem.	le, le-, -le, -le	le, li, le-, -le, -le-, li-, -li-

Táboa 4¹⁶

Do mesmo xeito que existe o paradigma tónico, tamén temos o paradigma átono con formas de acusativo e dativo nas dúas linguas. O paradigma átono romanés é tamén rico e complexo, e por iso, cómpre destacar a súa complexidade, xa que unha mesma forma pode representar funcións diferentes, ó ser de acusativo ou dativo. O resto das formas son equivalentes nos dous idiomas. É interesante subliñar que tamén teñen a distinción acusativo/dativo da P2: *te/te, che/iți*. Destacamos os moitos alomorfos que son consecuencia das diferentes posibilidades combinatorias con outros elementos da oración, que responden a diferentes leis fonéticas. Outra característica do paradigma romanés é a diferenza entre formas libres e autónomas, estas últimas (*mi, ni, vi, li*) aparecen no momento en que se interpón entre o verbo e o pronome outra palabra, que adoita ser un pronome reflexivo, pero tamén un pronome átono de acusativo ou algúns adverbios. Existe tamén no presente paradigma a forma de dativo ético equivalente ó noso dativo ético, o dativo con valor neutro e o acusativo con valor neutro.

Unha diferenza básica entre os dous sistemas é a colocación do pronome. Neste apartado é onde ambas as linguas se diferencian claramente. Mentres que en romanés o 93% dos pronomes átonos son proclíticos ó verbo en galego o 60% son enclíticos. Observamos que a posición do pronome é máis rixida en romanés, aínda que tamén hai casos nos que o pronome vai enclítico, coma nas subordinadas adverbiais de xerundio, entre outras. No caso do galego a mobilidade do pronome é máis ampla e este pode aparecer anteposto nas oracións subordinadas, por exemplo. A anteposición non mediata tamén é posible en romanés grazas ás formas autónomas, mentres que en galego, sendo posible, unicamente contamos cun caso noso corpus:

---

16 Creación propia.

- (9) Un día o cabalo díxolle a Alberte que non **lle non gustaba** que lle chamasen Moro, e que millor sería que lle buscasse un nome máis decente (CA, 2).

Como se pode observar, o exemplo de Cunqueiro é prototípico: nunha completiva de CD con *que* interpólase entre o clítico, *lle*, e o verbo o adverbio que en máis ocasións adoita ocupar ese lugar, o adverbio *non* (cfr. Sánchez Rei 1999).

Vexamos entón as regras que rexen a colocación do pronome átono en romanés. Na GAR (2007:202): “Poziția cliticelor în raport cu termenul regent este fixă și depinde de calitatea morfologică a acestuia. Când termenul regent este un substantiv sau o prepoziție, cliticile sunt întotdeauna postpuse. Când termenul regent este un verb, cliticile sunt de obicei antepuse, dar pot fi și postpuse”¹⁷. Así, os pronomes poden ir:

- Antepostos ó verbo (e auxiliares):

(10) Bătrînul **îi făcea** cocoșului confidente și... (PH, 3) // Peleteiro **facialle** confidencias ao galo, e... (PB, 3)

(11) Eu **l-am cunoscut** când împlinise deja patruzeci de ani și era proprietar... (NA, 1) // Eu **conocino** cando xa cumprira os corenta e era dono... (NA, 1)

- Entre o morfema móbil e o verbo. O morfema móbil *să* non ten función sintáctica en romanés e na nosa BD aparece no 10% das oracións. Estes son os seguintes contextos nos que podemos velo:

- En oracións subordinadas substantivas, polo que o pronome nas dúas linguas vai anteposto:

(12) Acesta le **ceru** celor doi prieteni **să-i dea** monedele false drept cadou, că tot nu le servau de nimic și în plus, scăpau și de așa belea (ZS, 8) // Éste **pedíulles** aos dous amigos **que lle regalaran** os pesos falsos que non lles servían pra nada e ademáis quitábaos de disgustos como aquel (VS, 8).

(13) Pielaru nu **vrú să-i taie**... (PH, 2) // Peleteiro non **quixo que os matasen**... (PB, 2)

- No que en galego se coñecen como perífrases e en romanés non sempre son recoñecidas como tal, senón como oracións subordinadas. No primeiro caso a perífrase *trebuie să* e no segundo caso o verbo conxugado *a vedea* introducido polo verbo *a duce*:

17 A posición dos clíticos en relación co termo rexente é fixa e depende da calidade morfolóxica deste. Cando o termo rexente é un substantivo ou unha preposición, os clíticos van sempre pospostos. Cando o termo rexente é un verbo, os clíticos van xeralmente antepostos, pero tamén poden ir pospostos.

- (14) **Trebuiŕa sã-l ducã** sã se odihneascã o vreme la balmucul din Conxo (AS, 9) // **Tiveron que levalo** a descansar unha tempada a Conxo. (AS, 9)
- (15) **se duse sã-l vadã** ŕi sã afle cum fu afacerea (PG, 5) // **foi a velo** a enterarse cõmo fora o choio (EB, 4)
- o que en galego son oraciõns subordinadas de infinitivo, o morfema mõbil *sã* introduce un novo verbo pero conxugado:

(16) ... ŕi Pielaru **hotãrĩ sã-l ia** sã doarmã în odaia lui (PH, 2) //... e Peleteiro **decidiu levalo** a dormir á sua habitaciõn (PB, 2)

(17) ŕi atunci mãtuŕa Remedía **venea sã-l mĩngĩie** (MR, 2) // ... e entõn a tĩa Remedios **acudĩa a aloumiñalo** (TR, 2)
  - Despois do verbo, cando o verbo é un imperativo ou un xerundio. No noso corpus dos 63 casos nos que o pronome estã posposto ó verbo en mÃis do 70% se debe a que estã presente unha forma de xerundio, mentres que o imperativo é moi residual:

(18) ŕuiera un scaun, **zicĩndu-i** sã se aŕeze in altã parte... (AS, 4) // asubiãballe unha silla decĩndolle que se sentase noutra parte... (AS, 4)

(19) Tãcutã ŕi tare drãgãstoasã, mereu ãi cerea lui Bastian: **Povesteŕte-mi ceva nou!** (BC, 1) // Era mui aloumiñadora e caladiña, e sempre lle estaba decindo a Bastiãn: **Cõntame algo de novo!** (BC, 1)
  - O pronome clĩtico P3 feminino *o* estã posposto ó verbo cando o verbo estã en pretãrito perfecto composto ou coa forma condicional debido á eufonia; na nosa BD o pronome ten 150 ocorrencias e tan sõ o 8% se atopa nesta situaciõn:

(20) Cĩnd **am cunoscut-o** eu, pergea pe ŕaptezeci de ani, era o bãtrĩnicã ŕanŕoŕa... (MC, 1) // Cando eu **a conocĩn** andaba polos setenta e era unha velliña mui erguida... (MP, 1)

(21) ... el **ar face-o** milionãrã (AP, 2) // ... que el farĩa millonaria a Anxeliña (AP, 2)

Ademais, os clĩticos poden estar separados do verbo por un nũmero limitado de semiadverbios: *mai, tot, ŕi, cam*, etc. No corpus 75 pronomes son antepostos non mediatos ó verbo, a meirande parte por causa dun pronome reflexivo, en menor medida por outro pronome clĩtico e soamente nun 7% aproximadamente por causa dun adverbio:

- (22) Pe Fuco, care ãi **cam ridica fustele** asturianeĩ... (FP, 2) // Fuco, que **andaba erguẽndolle as faldas** á asturiana... (FP, 2)

- (23) Dacă nimereste, comorii **nu-i mai rămîne nimic de făcut** decît să se predea și să-l urmeze pe descoperitor (*RP*, 2) // Si o mouro acerta, entón o tesouro **non ten máis remedio** que seguir ao acertante (*LP*, 2)
- (24) Însă părinții îl învinovăteau că face pe el **și uneori îl și plesneau** (*XR*, 1) // Os pais acusábano de ter mexado por sí, e algunha vez **chegaron a pegarlle**. (*XR*, 1)

Outra característica senlleira do paradigma pronominal átono romanés é a variedade nas ligazóns que presentan os pronomes. Na táboa 4 podemos observar que os pronomes presentan un guión diante, detrás ou ambos os dous, incluso pode desaparecer a vogal e permanecer soamente a consoante. Isto débese ós fenómenos fonéticos de acomodación coas palabras veciñas, é dicir, cando a palabra posterior ou anterior remata ou comeza respectivamente por vogal o pronome únese a elas a través dun guión que representa esa unidade gráfica e fonética. O seu equivalente en galego serían as contraccións coas preposicións ou entre os propios pronomes. Existen xa que logo dous tipos de clíticos: libres (*libere*) (con dúas realizacións, con ou sen *i* protético: caso dativo: *mi/îmi, ți/îți, i/îi, ne/ni, vă/vi, le/li*; caso acusativo: *mă, te, îl, o, ne, vă, îi, le*) e conxuntos (*conjuncte*) (caso dativo: *mi, ți, i, ne, v, le*; caso acusativo: *me, te, l, o, ne, v, i, le*). Os primeiros conservan o estatus silábico, mentres que os segundos se agrupan con outra palabra formando unha sílaba ó lado desta. Na presente BD existen 426 casos de pronomes conxuntos, é dicir, o 31% dos átonos forman estatus silábico con outras palabras. Aproximadamente o 80% van pospostos (*-i* (ac. 12: dat. 127), *-l* (136), *-o* (46), *-mi* (17), *-le* (3), *-ți* (4)) e o 20% antepostos (*i-* (ac. 3, dat. 45), *l-* (20), *mi-* (5), *m-* (3), *-ți* (2), *le-* (1), *v-* (1), *te-* (1)). Observamos entón que o pronome da P3 de dativo *îi* cos seus alófonos *-i* e *i-* é o que máis veces conforma grupo silábico; seguido da P3 de acusativo masculino *îl* e os seus alófonos *-l* e *l-* e a P3 de acusativo feminino *o* pero soamente posposto; o resto dos pronomes, excepto a P1 de dativo *-mi* e *mi-* con 22 ocorrencias, son moi residuais.

Porén, cómpre destacar cales son os contextos concretos para que un pronome se converta en *conxuntivo*, a qué palabras pode unirse:

- Con formas léxicas do verbo, o pronome aparece unido a un xerundio en 37 ocasións:

- (26) Vaca estătea în bătătura casei, ofilită rău și **curgîndu-i balele**... (*CP*, 4) // A vaca estaba na eira, mustia e **babeando**... (*CP*, 4)
- (27) **lăsîndu-l** bîlbîit (*PG*, 7) // **volvéndoo** tatexo (*EB*, 6)

- Con verbos auxiliares:
  - (27) ... uite cît **l-au ținut** năbădăile pe episcopul de Lugo! (*LM*, 7) // ... mira o **que lle durou a rabexa** ao bispo de Lugo (*LM*, 6)
- Con outros pronomes, o pronome combínase con outro pronome persoal en 53 ocasións: *i-l (llo)*, *i-o (lla)*, *mi-l (mo)*, *ți-o (cho)*, *v-o (volo)*, e son as dúas primeiras contraccións as máis produtivas, ou con outros pronomes, coma o relativo *care* ou o reflexivo *își*, etc.:
  - (28) Văduvul elvețian **i-l dădu Rosei** să-l repare (*RM*, 3) // O suizo viudo **doulo a Rosa** para que o reparara (*RM*, 3).
  - (29) Cel de la prăvălie **i-o împachetă frumos**, cum se cade pentru un cadou și... (*CL*, 4) // **Envolveulla** o da tenda pra regalo e... (*CL*, 4)
  - (30) ... avea acea pată roșie... **care-i rămase** pentru toată viața (*CL*, 3) // tiña... aquela mancha roxa... **que lle durou** toda a vida (*VC*, 3)

Convén explicar agora cales son as regras sintáctico-fonéticas que rexen a combinación de dous pronomes átonos. En primeiro lugar, o dativo precede o acusativo; en segundo termo, o pronome de dativo sempre vai ser (*mi*, *ți*, *i*, *ni*, *vi*, *li* ou con guión *mi-* no caso de contraérense); finalmente, dous clíticos agrúpanse obrigatoriramente formando unha sílaba cando o clítico de acusativo comeza por vogal.

- Con algúns adverbios: *și (e)*, *nu (non)*, etc.:
  - (31) **Și-mi povestiră** că umbla nebun să găsească pe cineva... (*NA*, 3) // **E contáronme** que andaba como tolo buscando quen... (*NA*, 3)
  - (32) pureci... temîndu-se să **nu-i** îmbolnăvească și să moară (*PL*, 1) // porque tiña medo de que enfermasen e morresen. (*PB*, 1)
  - Con conxuncións, a conxunción *să* que serve para introducir oracións substantivas (*que*), en oracións finais (*para*), perífrases (*de*, *que*), un verbo en infinitivo dependente de outro que non é unha perífrase (vid. ex. 20), etc.:
    - (33) ... **îmi ceru să-i citesc** ceva (*FP*, 3) // ... **pediume que lle lése** algo (*FP*, 3)
    - (34) ... **să-l arăte** prin tîrgurile din Palas de Rei și din Monterroso (*LM*, 3) // ... **pra ensinalo** polas feiras de Palase de Rei e de Monterroso (*LM*, 3)
    - (35) **nu uită să-l mai întrebe** dacă o muiere care avea un pretendent... (*CL*, 2) // ... **non deixou de preguntar** si unha muller que tiña un pretendent... (*VC*, 2)

Con outras categorías gramaticais coma substantivos, adxectivos, algúns numerais e preposicións, pero dos cales non temos ningún exemplo na BD.

Na *GAR* (2007:204) expóñense as regras gramaticais polas que os pronomes deben formar un grupo fonético ou non. É obrigatorio cando:

- a) Un dos termos veciños é un auxiliar que comeza por vogal ('nu l-am vazut' / 'nu-l am vazut'* / 'non o vin').
- b) O clítico vai posposto ó verbo en imperativos e xerundios (cfr. ex. 26).
- c) Hai dous clíticos seguidos, un de dativo e outro de acusativo (cfr. ex. 29).

É opcional cando se trata de lingua literaria escrita ou en estilo solemne.

Outras características do paradigma átono romanés son as estruturas sintácticas especiais:

- O redobro do pronome de dativo e de acusativo. Mentres que o galego si contempla esta primeira opción (ex: *trouxelle a Xiana o agasallo*), a segunda dáse en contextos marcados, nomeadamente cando hai focalización do CD (ex: *o can comprouno onte*). Na *GAR* (2007:206): "Cliticul, numit de dublare, intră în lanțuri clitice la distanță, în care complementul direct / indirect este dublu exprimat"¹⁸ e "dublarea complementului direct / indirect se face după reguli care combină criterio sintactice, cu criterio morfologice, semantice și pragmatice"¹⁹. O CD reduplicase nunha subordinada adxectiva aparecendo o pronome relativo e o pronome átono en máis de 70 ocasións ocasións:

- (36) Fuco își lăasă **slujba pe care o avea** și se ascunse în casa unui vecin
(*FP*, 2) (*Fuco deixa o traballo o cal o tiña)

O pronome de acusativo masculino *il* aparece redobrado en calquera tiploxía oracional en máis de 80 exemplos, a forma de feminino *o* en 50, mentres que a forma de dativo *ii* en 114 ocasións, xa que logo a reduplicación non está ligada a ningún caso en concreto:

- (37) **Îl** vedeam mereu **pe Ghervase**, cu o țigara lipită de buza (*SP*, 6) // eu vin sempre **a Xervasio** cun cigarro apegado ao beizo. (*LP*, 7)

18 O clítico, nomeado de "dublare", entra nas cadeas clíticas a distancia, na que o complemento directo/indirecto está dobremente expresado.

19 O dobramento do complemento directo/indirecto realizase segundo regras que combinan criterios sintácticos cos criterios morfolóxicos, semánticos e pragmáticos.

(38) **și-i dădu regelui lapte de măgăriță** (FR, 3) // e **púxolle ao monarca** o leite de burra. (FR, 3)

- O dativo posesivo e acusativo posesivo son estruturas sintácticas que conteñen un clítico de dativo ou acusativo con significado posesivo. O dativo é a estrutura habitual para expresar a posesión, mentres que o determinante posesivo se utiliza para enfatizar. Temos dous exemplos en toda a BD:

(39) ... de pildă, acesta ar fi zis, **văzîndu-mi semnătură** (BC, 5) // poño por caso, éste **ao ver a miña firma** había decir (BC, 5)

(40) .. și a cunoaște pe unul cu șase degete insemna **că-ți cunoști un văr** sau un nepot (XL, 3) // e conocer un seis dedos sería **conocer un primo** ou un sobriño (XL, 3)

O acusativo fai sempre referencia a partes do corpo (*Mă mănâncă urechea* [pícame a orella]). Non hai ningún exemplo na BD.

- Do dativo ético só se documentan a P1 e P2 e indican a participación afectiva do locutor no relato ou a implicación do que está a escoitar, do mesmo modo que sucede en galego. Non temos exemplos na BD xa que non cumpren función sintáctica. Outra característica é o acusativo con valor neutro da P3 feminino singular *o* que aparece en construcións verbais, por exemplo *o lua la goană* significa “botarse a correr” ou *o ținea morțiș* “insistir moito”:

(41) ...și, rîzînd la hohote în hohote, **o luă la goană** spre Palas. (RG, 3) // ...

(42) Străbunicul lui Ramiro **o ținea morțiș că trebuie să aștepte** iezii, iar străinul că era grăbit și că trebuie să-l treacă de îndată. (RB, 2) // O bisabó de Ramiro **erre que erre que țîna que agardar** polos cabritos, e o forasteiro que țîna presa e que țîna que pasalo axiña (RB, 2).

3. Pronomes semellantes en galego e romanés

O bloque *pronomes semellantes* é o bloque menos produtivo dos catro e supón o 13,1% do total. Como xa dixemos, neste grupo incluímos os casos nos que o pronome galego e o pronome romanés son semellantes pero non idénticos, de aí que non estean inseridos no bloque *igualdade*. Para podermos enxergar as características que posúen estes exemplos, empregaremos cinco parámetros nos que se incluírán os 215 casos e, daquela, será posible entender os motivos da semellanza entrambas as linguas:

- 1) Atonicidade / tonicidade
- 2) Xénero
- 3) Función
- 4) Número
- 5) Outros:
  - Omisión verbo
  - Frase feita
  - Verbo diferente

Os 215 pronomes están distribuídos en galego en 36 tónicos e 179 átonos, entre os primeiros atopamos sete pronomes: *el* (15), *ela* (11), *elas* (4), *eles* (2), *eu* (2), *ti* (1) e *min* (1); entre os segundos nove: *lle* (87), *o* (31), *a* (22), *os* (19), *me* (5), *lles* (5), *te* (4), *as* (3), *che* (2) e *nos* (1). No caso do romanés documentamos tamén 36 pronomes tónicos: *el* (12), *ea* (11), *ei* (4), *ele* (3), *mine* (2), *eu* (1), *tine* (1), *lui* (1) e *lor* (1); e 179 átonos: *il* (96), *o* (26), *le* (23), *ii* (19), *te* (5), *mă* (5), *i* (2), *îți* (1), *ne* (1) e *li* (1).

3.1. Atonicidade / tonicidade

Neste parámetro incluímos os casos nos que hai distinción pola tonicidade e atonicidade entre as dúas linguas. O 15,8% dos pronomes pertencentes a este bloque teñen este rasgo diferenciador. Polo que se refire ás equivalencias, a variación é equilibrada pois atopamos o mesmo número de pronomes persoais tónicos galegos que son átonos en romanés e de pronomes persoais átonos en galego que son tónicos en romanés, 17 en cada un. Na seguinte táboa obsérvanse as equivalencias dos tónicos galegos cos átonos romaneses:

	<i>mă</i> (CD)	<i>te</i> (CD)	<i>il</i> (CD)	<i>o</i> (CD)	<i>ii</i> (CI)	<i>le</i> (CD)
<i>min</i> (Cprep)	1					
<i>ti</i> (Cprep)		1				
<i>el</i> (Cprep)			3	1	3	
<i>el</i> (S.)			1			
<i>ela</i> (Cprep)			2	2		
<i>eles</i> (Cprep)					1	1
<i>elas</i> (Cprep)						1

Táboa 5

Á luz dos datos da táboa anterior, compróbase que a forma de P3 masculina *el* é a máis produtiva. Documentáanse sete casos nos que *el* actúa como complemento prepositivo e 1 como suxeito en galego, mentres que na tradución, co cambio na estrutura sintáctica, hai tres pronomes diferentes e, deles, o pronome de acusativo en función de CD *îl* rexístrase en catro ocasións:

(43) si o deixaba ou **seguía con el** (VC, 2) // **îl lăsa ori îl urma** (CL, 2)

o pronome de dativo en función de CI *îi* aparece en tres:

(44) cando o lobo, un grande lobo, vello e enemigo, **apareceu diante del** (FL, 3) // **cînd lupul, un lup mare, bătrîn și dușmănos, îi apăru în față** (FL, 3)

e hai un caso co pronome de acusativo feminino *o*:

(45) e sacou un espello de man. **Botou nel o alento** e limpou co cóbado, e despois mirou: (MP, 1) //...o oglindă de mină. **O aburise cu suflarea**, o ștersese cu cotul, privise apoi în ea și-i zisese: (MC, 1)

A P3 de feminino en función de CPrep documentámola en catro ocasións, dúas co pronome de acusativo feminino *o* e outras dúas co de masculino *îl* polo que tamén está inserido no trazo explicativo de cambio de xénero:

(46) Pro **tendo lontra fresca , comía dela**, asada, despois de tela un par de días adobada con allo, vinagre, pimentón e loureiro (RT, 1) // **Însă carnea proaspătă de vidră o mînca friptă**, dupa ce o lăsa două zile la dospit în usturoi, oțet, boia de ardei și foi de dafin (RT, 1)

A P6 en masculino e feminino aparece en tres ocasións e a P1 e P2 cun único caso cada unha, co pronome *min* como prepositivo e o equivalente *mă* coma CD e o prepositivo *îi* e o equivalente romanés *te* en CD.

Convén destacar que todos os exemplos, agás un, son no orixinal galego complementos prepositivos, semella, pois, fóra de toda dúbida a pertinencia deste parámetro: é indiscutible que o galego é especialmente permeable ás estruturas prepositivas con pronome tónico (cfr. cos exemplos precedentes, algún deles tipicamente transitivos como *comer de*), mentres que o romanés opta nestas circunstancias por un pronome persoal átono en función de CD en 13 dos 17 exemplos.

Agora ben, o sinalado no parágrafo precedente cómpre complementalo necesariamente co que ocorre cos pronomes persoais átonos galegos que teñen como equivalente un pronome persoal tónico en romanés. Na seguinte táboa observamos a distribución:

	<i>mine</i> (Cprep)	<i>tine</i> (Cprep)	<i>el</i> (S.)	<i>el</i> (Cprep)	<i>ea</i> (Cprep)	<i>ei</i> (Cprep)	<i>ele</i> (S.)
<i>me</i> (CD)	1						
<i>te</i> (CD)		1					
<i>o</i> (CD)				3			
<i>a</i> (CD)				1	5		
<i>os</i> (CD)						1	1
<i>lle</i> (CI)			1	1	1		
<i>lles</i> (CI)						1	

Táboa 6

A P3 é a persoa máis produtiva, con 12 exemplos, é dicir o 70,5%. O pronome de acusativo feminino *a* é o que aparece en máis ocasións có equivalente romanés de pronome tónico feminino *ea* en función de Cprep:

- (47) ... e costou traballo atopar a receta. **Cando a recolleron**, o chefé da estación puido lerlle ao paisano: “Tiene mal aliento...” (CP, 3) // **Cînd dădură peste ea**, șeful stației putu să-i citească țăranelui: “Răsuflare urît mirositoare...” (CP, 3)

O pronome de dativo *lle* aparece en tres ocasións, un co equivalente tónico en función de suxeito *el*, e outros dous en función de Cprep (*el* e o feminino *ea*):

- (48) **Tiveron que botarlle man** e metelo nun saqueto (PB, 4) // **Trebură să pună mîna pe el** și să-l bage într-un sac (PH, 4)

Os pronomes da P1 e a P2 tamén son moi pouco frecuentes na serie átona, cun exemplo cada un. Nos dous casos son CD que teñen o equivalente en romanés en función de CPrep. A meirande parte dos pronomes átonos en galego desempeñan a función de CD e teñen o seu equivalente na tradución coa forma tónica en función de Cprep (o esperable para un pronome persoal tónico), agás en dúas ocasións que realizan a función de suxeito:

- (49) ... e que delambos tiñan a cabeza da mesma redondez, e que **si lle probaba unha** e lle servía, que tamén lle serviría ao capitán (CL, 3) // cum amîndoi aveau capul de aceeași măsură, **dacă proba el una** și i se potrivea, atunci îi venea bine și capitanului (CL, 3)

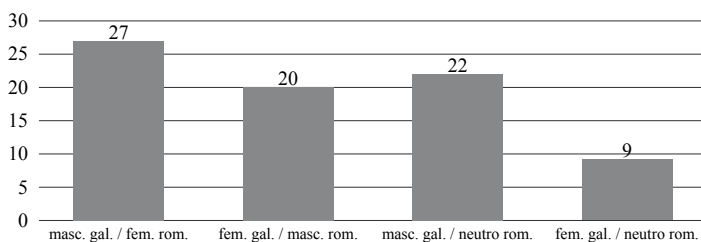
- (50) ... e de **cómo atopalos** (RP, 3) // ... și **cum fi ele descoperite**. (RH, 3)

É importante comprobar, xa que logo, que os pronomes persoais tónicos en romanés tampouco rexeitan a opción prepositiva como complementos prepositivos en contextos en que no orixinal galego se parte dunha estrutura transitiva aprepositiva, o

que semella responder, en consecuencia, a cuestións de rexencia verbal ou, tamén, estilísticas.

3.2. Xénero

A distinción por xénero é o segundo rasgo máis produtivo, despois de *función*, con 78 exemplos, é dicir o 36,2%. Na seguinte gráfica comprobamos as posibles combinacións coas cifras correspondentes:

Gráfica 1

Temos, por unha banda, o bloque ‘masc. gal. / fem. rom.’ con maior número de ocorrencias, 27 en total; por outra parte, os bloques ‘masc. gal. / neutro rom.’ e ‘fem. gal. / masc. rom.’ con 22 e 20 ocorrencias respectivamente, e xa moi afastado, con nove exemplos o ‘fem. gal. / neutro rom.’.

Destacamos o feito de que o xénero masculino é mais produtivo có feminino (49 vs. 29), algo lóxico se temos en conta que o número de pronomes masculinos é moi superior ó de pronomes femininos como vimos vendo ó longo do traballo.

Nas seguintes táboas analizaremos cada un dos grupos, nas que veremos os pronomes en galego coas equivalencias en romanés.

Na presente táboa vemos os 22 casos nos que o pronome é masculino en galego e neutro en romanés:

	<i>te</i>	<i>îl</i>	<i>o</i>	<i>îi</i>	<i>le</i>
<i>te</i>	1				
<i>eles</i>				1	1
<i>o</i>		9		1	1
<i>os</i>					4
<i>lle</i>		1	1	2	

Táboa 7

Documentamos dous únicos exemplos con prónimo tónico *eles*, a P6 en función de Cprep co equivalente romanés en CD:

- (51) Colleu os doce **ovos e deitou á choca con eles** (BF, 2) // Strînse cele douăsprezece **ouă** și i **le puse dedesubt** (BF, 2)

O resto do exemplos, o 91,4%, pertencen á serie átona. O prónimo da P3 *o* é o máis documentado con once casos, seguido da P6 *os* con cinco. O primeiro ten o seu equivalente cos pronomes de acusativo *il* en nove ocasións e con *le* nunha única circunstancia, na que ademais tamén está no plural (polo que o incluimos en *número*), tamén o prónimo *îi* de dativo conta cun exemplo:

- (52) ¿Nin **un taco de xamón?**... ¡Nin **cheiralo!** (PR, 5) // Nici **o țandără de jambon?**... Nici **să-l miroase!** (FR, 8)
- (53) E cáseque sin decatarse ollaba pra os **ovos** con tenrura, aloumiñabaos, e a algún **bicouno** (BF, 3) // Și aproape fără să-și dea seama începu să privească **ouăle** cu dragoste, le mîngîia și pe unele **le și sarura** (BF, 2)

A P6 de acusativo *os* ten o seu equivalente na forma de acusativo *le* en todos os casos, agás nun coa forma de acusativo neutro en singular *o*:

- (54) Asubiábanlle a Amadeo os **caixóns da mesa**, que **os abrise con máis coidado** (AS, 5) // Îl șuierau pe Amadeo **sertarele mesei**, cerîndu-i **să le deschidă cu mai multă grijă** (AS, 5)

Na seguinte táboa recóllense os 27 exemplos que pertencen ó grupo ‘*masc. gal. / fem. rom.*’:

	<i>te</i>	<i>ea</i>	<i>ele</i>	<i>le</i>	<i>o</i>	<i>ne</i>
<i>te</i>	2					
<i>el</i>		3			1	
<i>o</i>					8	
<i>os</i>			1	10	1	
<i>nos</i>						1

Táboa 8

O 85% deles son, en galego, pronomes átonos en función de CD, dos cales case a metade pertencen á P6, *os*, que se traducen ó feminino *le* en todas as ocasións excepto nunha na que tamén cambia a función (suxeito) co prónimo *ele* e outra na que aparece o prónimo átono feminino en singular. A muda de xénero está motivada, no seguinte exemplo, polo substantivo *palleiro / șură*, que é masculino en galego, pero feminino en romanés:

- (55) cambiou de lugar os **dous palleiros** que tiña, **poñéndoos asegurados nun alto...** (LM, 2) // schimbă cele **două șuri de paie, punându-le la loc mai ferit de primejdie** (LM, 2)

O mesmo acontece nalgúns casos da P3, *o*, co equivalente feminino, *o*, porque a referencia léxica remite a *bigote* (masc.) / *mustața* (fem.):

- (56) Antes de casarse díxolle a Benita que **o bigote** o deixara porque llo pedira a asturiana, pero que si ela quería **que o afeitaba** (FP, 2) // Înainte de nuntă îi zise Benitei că **mustața** și-o lăsase la cererea asturianeii, însă, dacă ea dorea, **și-o putea rade** (FP, 2)

Cos poucos exemplos de P2 *te* e P5 *nos*, nos que, obviamente, o xénero non está explicitado formalmente, sabemos do cambio polo contexto.

O 13,4% dos pronomes persoais tónicos están representados co pronome en función de CPrep *el* que ten como equivalente o pronome *ea* en tres ocasións e o pronome de acusativo *o*, polo que tamén inserimos este último no rasgo de diferenza por función:

- (57) Por poucos cartos, Novagildo mercou **o violín** que fora do cego de Alvite e **adeprendeu nel dabondo** pra acompañar... (NA, 2) // Cu puține parale, Novagildo cumpără **vioara** care rămăsese de la orbul din Alvite și **învățase la ea destul** ca să-și țină hangul la istorii de omoruri... (NA, 2)

O xénero feminino en galego documentábase en 29 ocasións, é dicir o 38,1%, das cales 20 teñen xénero masculino e 9 xénero neutro en romanés. Na seguinte táboa podemos ver as equivalencias de ‘fem. gal. / masc. rom.’:

	<i>el</i> (Cprep)	<i>ei</i> (Ac.)	<i>lor</i> (X.)	<i>îl</i>	<i>îi</i>	<i>i</i>	<i>li</i>
<i>ela</i>	1	1		2			
<i>elas</i>			1				
<i>a</i>	1			9			
<i>as</i>				2			
<i>lle</i>					1	1	1

Táboa 9

Comprobamos que o 22,7% son pronomes tónicos representados coa P3 e P6 feminina en función de CPrep. Os seus equivalentes en romanés son en tres ocasións Cprep (*el*, *ei* e *lor*) e en dúas CD (*îl*) –que estarán tamén incluídos na diferenciación por función. Algúns exemplos son:

- (58) e que todas as mañáns fixera **unha cura de plomada** que consistía en ter ésta diante do nariz, ben fixa, e **ollando pra ela unha media hora** (MS, 2) // iar în fiecare dimineață să facă **tratamentul cu firul de plumb**, pe care, ținându-l nemișcat in dreptul nasului, **trebuia să-l privească fix o jumătate de ceas** (MS, 3)
- (59) Agora, tamén sí, comezaban a asubiarlle as **personas, cando estaba de costas a elas** (AS, 6) // Iar acuma, începuseră să șuiere chiar și **oamenii, când stătea la spatele lor** (AS, 6)

Á serie átona pertencen 17 casos, é dicir, o 77%, unha porcentaxe elevada pero non tanto se a comparamos cos outros bloques, nos que os casos de pronomes tónicos eran aínda menos. Por outro lado, soamente se documenta a P3 coa forma de acusativo singular *a* e a de dativo *lle* e a P6 coa forma de acusativo *as*. As formas de acusativo en función de CD teñen o seu equivalente en romanés coa forma de acusativo en función de CD *îl* en todos os casos, excepto nun que aparece un Cprep con *el*:

- (60) **Agarrouna como puido**, e ao fin... (MS, 1) // **Trase de el cât putu și**, în sfârșit... (MS, 1)
- (61) ... xerra chea de **papas de arroz. requentounas e papounas** de merenda (CE, 6) // ...**terciul de orez. Îl încălzi și-l mîncă** la prînz (CS, 6)

As tres documentacións da forma de dativo resólvense en romanés coas formas tamén de dativo nas mesmas ocasións: *îi*, *i* e *li*. Evidentemente, os pronomes non indican o xénero, pero coñecemos polo contexto:

- (62) O ambulante falaba en varias linguas diferentes, afirmando que si **á sua clientela lle parecían caros os xogos de cama**, que... (FC, 1) // Ambulantul vorbea în câteva limbi diferite, zicînd că dacă **onoraiilor clienți li se păreau scumpe garniturile**, el putea vinde ... (FG, 1)

O bloque máis residual é o que pertencen ós pronomes que son femininos en galego e neutros en romanés, localizamos nove casos coas seguintes equivalencias:

	<i>el</i> (Cprep)	<i>ele</i> (Cprep)	<i>îl</i>	<i>le</i>
<i>ela</i>	3			
<i>elas</i>		1		
<i>a</i>			4	
<i>lle</i>				1

Táboa 10

Cómpre lembrar que en romanés o pronome neutro en singular ten a forma de masculino singular, mentres que no plural ten a forma feminina plural (cousa nada sorprendente porque a marca do neutro latino era para nominativo e acusativo, precisamente, *-a*). Neste bloque o 44,4% pertencen á serie tónica, é a primeira vez que documentamos unha porcentaxe tan alta co parámetro explicativo do xénero. As formas de P3 *ela* e P6 *elas* realizan a función de Cprep tanto no orixinal coma na tradución. No exemplo 137 localizamos o substantivo feminino *terras* co seu equivalente neutro *pământ*:

- (63) ... e toda a vida miña paseina voando sobre **as tuas propiedades, e ganando a vida nelas** (CE, 3) // ... toată viața mi-am petrecut-o zburînd **deasupra pământurilor tale și din ele mi-am scos traiul** (CS, 3)

Os pronomes da serie átona correspóndense coa P3 de acusativo *a*, co equivalente en romanés *il* tamén en función de CD e a forma de dativo *le*, pero que, en realidade, debería ser *les* —é este un descoido gramatical, que non se produce en romanés no número— coa forma neutra de dativo *le*. Os substantivos que interveñen nos exemplos 185 e 186 son, respectivamente *pluma* / *toc* e *cousas* / *lucru*:

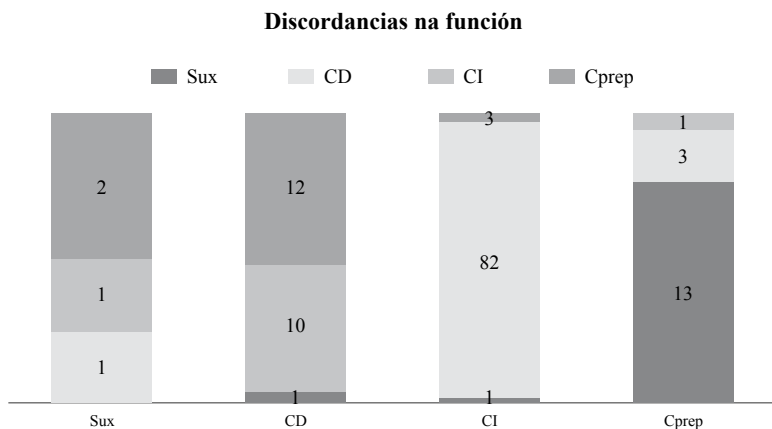
- (64) Pola noite seguinte, **a pluma** volveu traballar **sin que ninguén a vira** (FE, 3) // În noaptea următoare, **tocul** se puse din nou pe treabă, **fără să-l vadă** și să-l audă nimeni (FS, 3)
- (65) ... pro coidou que millor sería **darlle algo ás cousas** pra que... (AS, 6) // însă cugetă că mai bine ar fi ca acesta **să le dea ceva lucrurilor** ca să înceteze cu șuieratul (AS, 6)

3.3. Función

O trazo diferenciador de función é o que ten maior rendibilidade no bloque *semellantes*, xa que dos 215 exemplos que pertencen a este bloque, 130 posúen esta diferenza, isto é, o 60,4%. Das catro funcións que desempeñan os pronomes neste bloque (suxeito, CD, CI e Cprep), o CI é o que maior diverxencia provoca. En 86 ocorrencias o pronome en galego está en CI mentres que en romanés aparece en CD, causado pola rexencia en acusativo dalgúns verbos coma *a întreba* / *preguntar*, *a durea* / *doer*, *a asculta* / *escoitar*, *a invața* / *aprender*, *a costa* / *custar*, etc. O CD, con 23 ocorrencias, supón o 17,6% e presenta o equivalente romanés en función de CI ou Cprep. O Cprep supón o 13% e na maioría das ocasións o pronome ten a

función de CD. O suxeito é a función con menos diverxencia, tan só 4 casos que representan o 3%. A distribución que acabamos de deseñar obsérvase mellor na gráfica seguinte:

Gráfica 2

3.3.1. Suxeito

Como se acaba de sinalar, a función de suxeito é a menos rendible do bloque *semellantes*, documentamos 7 casos en galego e 6 en romanés que supoñen arredor do 3%. Deses sete exemplos en galego hai catro que en romanés non presentan a mesma función. O pronome P3 da serie tónica en masculino *el* trasládase coa función de CD *il*, de CI *lui* e de Cprep *el* en romanés, mentres que o pronome feminino *ela* desempeña a función de Cprep *ea*. Este cambio débese maiormente a cuestións estilísticas máis que sintácticas:

- (66) e que **el tiña polas máis sabrosas** do mundo (FP, 1) // să-și ia din pomul din grădină câteva portocale, **pentru el, cele mai gustoase din lume** (FP, 1)
- (67) Pro unha noite, cando xa se metera na cama, veulle ao maxín **que si dos ovos que ela puxera saíran pitos** era que fora galeada (BF, 4) // Însă într-o noapte, după ce se băgă în pat, îi veni în minte gândul **că dacă din ouăle făcute de ea ieșiseră pui**, asta însemna că fusese călcată de cineva (BF, 3)

3.3.2. Complemento directo

O CD aparece en 81 ocorrencias en galego no bloque *semellantes* e destas 23 diverxen en romanés. As formas P1 *me* e P2 *te* presentan o seu equivalente da serie tónica e realizan a función de Cprep:

- (68) Un día atopoume nun café (SR, 3) // Într-o zi, dădu peste mine într-o cafenea (SR, 3)
- (69) ¡Fai un mes que te atopo en todas partes! (CE, 2) // Se face o lună de când dau peste tine în toate părțile! (CS, 2)

Convén subliñar que nos dous casos aparece o verbo *atopar* co sentido engadido de casualidade, nestes casos no romanés emprega o verbo *a da* co Cprep introducido coa preposición *peste*, que significa “dar con alguén”.

Os pronomes de P3 documentámoslos en 19 ocasións: 11 a forma masculina *o* e 8 a feminina *a*. O pronome masculino aparece en romanés coa forma de dativo *îi* e *i* en función de CI en todos os casos excepto en tres, o pronome tónico *el* desempeña a función de Cprep:

- (70) Pedro, en agradecimento ao veterinario por esta axuda, **agasallouno cun pipote de viño** tinto da súa colleita (PB, 1) // Pedro, drept mulțumire pentru acest ajutor, **îi dăruî veterinarului un butoiș de vin** negru din recolta lui (PL, 1)
- (71) Cando alguén de Guitiriz... **Piñeiro iba despedilo á estación** (PF, 2) // Când cineva din Guitiriz... **Pineiro se ducea la gară să-și ia rămas bun de la el** (PI, 2)

O verbo *agasallar* aparece en catro ocasións co equivalente *a da* en romanés, posto que o verbo galego non existe como tal, senón que se emprega *dar* que rexe CI. Noutros casos o verbo que se utiliza en romanés rexe outra estrutura, por exemplo, o verbo *despedirse* en romanés é *a-și lua rămas bun* que rexe Cprep introducido pola preposición *de*.

A forma de feminino *a* documéntase en oito oportunidades e non presenta a mesma tendencia cá forma masculina, xa que practicamente todos os exemplos pertencen á serie tónica en función de Cprep cos pronomes *ea* e *el*, mentres que os dous átonos son a forma de dativo *îi* como CI (obsérvese que as formas que están en masculino tamén se inclúen no trazo diferenciador de xénero):

- (72) Pro don Felicio finouse **sin estrenala** (FE, 1) // Însă don Felicio murise fără să apuce **să se mute în ea** (FS, 1)

- (73) ... e a **deixaba por heredeira** da tenda... (RM, 2) //și-i lăsa moștenerie atelierul... (RM, 2)

O pronome de P6 masculino *os* presenta nos dous únicos casos o verbo *agasallar*, do que xa vimos supra o seu equivalente en romanés e o seu comportamento.

3.3.3. Complemento indirecto

O complemento indirecto é a función que maior diverxencia amosa no bloque *se-mellantes*. Das 98 ocorrencias con CI en galego, 86 teñen unha función diferente en romanés, practicamente todas elas a de CD, agás en tres ocasións Cprep e nunha suxeito. A forma P3 *lle* aparece en 77 ocasións co equivalente acusativo masculino *il* en 62 e o feminino *o* en 12 (a forma de dativo non achega xénero pero sabemos polo contexto cal é, mentres que a de acusativo en romanés si explicita o xénero, polo que comprobamos que o xénero masculino é máis recorrente có feminino). Tamén se atopan tres casos con equivalentes da serie tónica: *el* en dúas ocasións e *ea* nunha:

- (74) Carlos quedouse pensativo **cando eu lle asegurei que...** (SR, 5) // Carol rămase cam pe gînduri **cînd eu l-am asigurat că...** (SR, 5)
- (75) O Eufemio abrazaba nela e **dáballe bicos** (CL, 7) // Eufemie o strîngea în brațe și **o săruta** (CL, 7)

O pronome de P6 *lles* aparece en catro ocasións con moita heteroxeneidade todos eles pertencentes á serie átona, excepto un *ei* que funciona como Cprep. Os pronomes átonos todos de acusativo *ii*, *il* e *le* tamén están inseridos noutros trazos coma o de número e xénero:

- (76) buscaba o xeito **de preguntarlles qué tal** era a auga por alá (PF, 1) // Pineiro căuta **să-l întreb** cum era apa pe acolo (PI, 1)

A P1 *me* aparece como CD *mă* en catro ocasións e a P2 *che* coma CD *te* nun único caso:

- (77) Convidábame Fuco a leite callado e... (FP, 6) // Mă invita Fuco la un lapte prins și... (FP, 6)
- (78) que máis dunha vez xa **che escoitei contar algunha mentira** (CA, 6) // că un doar o dată **te-am auzit povestind minciuni** (CA, 6)

Comprobamos pois que a forma P3 *lle* co equivalente *il* é a máis produtiva (en 82 ocasións das 86), o resto dos pronomes: *lles*, *me* e *te* son formas residuais. Porén, debemos incidir na sintáctico-semántica dos verbos con que se constrúen estes pronomes, porque é nela onde se agocha esta diferenza entre o galego e o romanés.

Algúns dos verbos que rexen acusativo: *a arde doriña* (1) / *entrar o devezo*; *a asculta* (2) / *escoitar*; *a asegura* (1) / *asegurar*; *a auzi* (2) / *escoitar*; *a cerceta* (1) / *mirar*; *a chema* (1) / *chamar*; *a costa* (3) / *custar*; *a durea* (2) / *doer*; *a informa* (1) / *comentar*; *a întrebă* (18) / *preguntar*; *a învăță* (5) / *ensinar*; *a invita* (1) / *convidar*; *a numi* (1) / *chamar*; *a plesni* (2) / *pegar*; *a pune* (1) / *poner*; *a șuier* (1) / *asubiar*. Nalgúns casos o verbo rexe CD pero en galego aparece sempre con complemento prepositivo como *a privi* / *mirar*. Noutros casos o verbo é distinto, o significado é o mesmo, pero a rexencia é diferente *a omori* (matar) / *dar morte*, *a pune* que funciona como verbo de apoio en tres ocasións (*a pune să jure* / *facer xurar*; *pune să se scoale* / *facer erguerse*; *a pune la veșnica hodină* / *dar paz*), tamén *dar* funciona como verbo de apoio (*dar bicos* / *a săruta*; *dar sacudidas* / *a scutura*), etc. Tan só a deriva histórica dende época latinovulgar é a que permite entender estes comportamentos sintactico-semánticos en cada un dos verbos estudados.

3.3.4. Complemento prepositivo

No bloque *semellantes* documentamos 29 exemplos que realizan a función de Cprep, máis da metade (17) non teñen a mesma función en romanés, a maioría desempeñan a función de CD, e o CI aparece en tres ocasións e o suxeito nunha soa. No bloque *igualdade* o Cprep non adoita ser unha función equivalente entre os dous idiomas, si é produtiva en romanés pero non nos mesmos contextos có galego.

O pronome máis documentado é a P3 que supón o 70%. A forma de masculino *el* aparece en oito casos e a de feminino a metade. O pronome *el* ten o seu equivalente en romanés coa forma de acusativo *îl* (3) e *o* (1), de dativo *îi* (3) e de nominativo *el* (1):

- (79) cando o lobo, un grande lobo, vello e enemigo, **apareceu diante del** (*FL*, 3) // când lupul, un lup mare, bătrîn și dușmănos, **îi apăru în față** (*FL*, 3)
- (80) Vapores húmedos invisibles pra os demáis mortais, **pro ben visibles pra el** (*MS*, 1) // Aburi nevăzuți pentru ceilalți muritori, **pe care el îi vedea însă bine** (*MS*, 2)

A forma P3 de feminino *ela* é máis homoxénea e os catro equivalentes en romanés son soamente formas de acusativo en función de CD masculino *îl* (2) e feminino *o* (2):

- (81) Pro tendo lontra fresca, **comía dela**, asada... (*RN*, 1) // Însă carnea proaspătă de vidră **o mînca friptă**... (*RT*, 1)

Os pronomes da P6 aparecen en tres ocasións con equivalentes en CD, *eles* cos pronomes *îi* e *le* (este último en feminino tamén se incluíu no trazo diferenciador de xénero) e *elas* co equivalente *le*:

- (82) ... sin aquelas **conversas. Pra paliar a falta delas** dalgún xeito, suscribiuse ao “Progreso” (*LM*, 5) // **Și ca să le înlocuiască lipsa**, se abonă la progresul (*LM*, 6)

Os pronomes de P1 *min* e de P2 *ti* aparecen en romanés na estrutura modificada coa forma de acusativo *mă* e *te*, respectivamente. Son formas moi residuais, como xa levamos vendo ó longo deste trazo diferenciador de función.

4. Número

O trazo diferenciador de número é o menos rendible de todos, 17 exemplos están inseridos neste trazo, o que supón o 7,9%. Todos os exemplos incluídos nesta epígrafe responden á diferenza no número: singular galego/plural romanés e plural galego/singular romanés, que se distribúe en case a metade dos casos para cada un, 9 ocorrencias no primeiro e 8 no segundo.

Entre os 17 exemplos atopamos unicamente dous pronomes pertencentes á serie átona: a forma de P3 masculina *el* e feminina *ela*, mentres que os restantes 15 pertencen á serie átona, entre os que soamente se localizan pronomes da P3 acusativo *o/le* e de dativo *lle/le* e *li* e da P6 acusativo masculino *os/il* e *o* e feminino *as/il* e *o* e a de dativo *lles/i* e *il*. Xa que logo, o trazo de número é o menos produtivo e o máis homoxéneo en canto ós pronomes que se documentan.

Na serie tónica rexístranse dous Cprep pertencentes á P3 masculino *el* e feminino *ela* que teñen o seu equivalente na forma de masculino plural de acusativo *ei*, tamén en función de Cprep. No primeiro caso o pronome fai referencia ó substantivo *cartos*, en romanés *bani*. No segundo, o substantivo *xente*, que non existe en romanés coma colectivo singular, é substituído pola forma *oameni* (‘persoas’):

- (83) ... recomendando que **o máis del o gastasen en amañar a casa** e... (*MR*, 1) //...recomandînd ca **mare parte din ei să fie cheltuiți pentru reparatul casei și...** (*MR*, 1)

Na serie átona documentamos a forma de P3 en sete ocasións, o pronome de dativo *lle* en cinco e o de acusativo *o* en dúas. Cómpre destacar que no caso do primeiro hai dúas formas en que o uso do singular en galego é incorrecto e debería aparecer no seu lugar a forma do plural, deste modo en romanés aparece a forma adecuada. En todos os casos a forma *lle* ten o seu equivalente co pronome de dativo en función de CI *le* e *li*:

- (84) díxolle aos fillos (*PB*, 2) // le zise fiilor (*PH*, 2)

Nos dous casos en que se documenta a forma de acusativo masculino *o* o romanés emprega a forma de acusativo *le* en función de CD:

- (85) O mestre apeouse do cabalo diante da fiestra, colleu **todo o que había no escaparate, meteuno nas alforxas** e... (PD, 4) // Învățătorul decăleca în fața ferestrei, **luă toate lucrurile din galantar și le băgă în desagi** și... (ID, 5)

Neste caso o tradutor opta pola forma *lucruri* ('cousas') en lugar do pronome neutro que aparece no orixinal.

Os pronomes da P6 achegan dous casos, o primeiro coa forma de dativo *lles* que ten o seu equivalente *îi* en función de CI e a segunda a forma *il* en función de CD, debido á presenza do verbo *preguntar* que rexe acusativo:

- (86) buscaba **o xeito de preguntarlles** qué tal era a auga por alá (PF, 1) // Pineiro **căuta să-l întrebe** cum era apa pe acolo (PI, 1)

O pronome de acusativo presenta a partes iguais o masculino *os* e o feminino *as* con tres exemplos cada un, cos equivalentes en romanés todos en acusativo en función de CD. A forma de feminino documenta dous casos co pronome de masculino *il* (polo que tamén se incluíron estes exemplos no trazo de xénero) e un coa forma feminina *o* no que o referente en galego é “catro libras de sal” mentres que en romanés, aparecendo tamén este “patru livre de sare”, fai referencia ó *sal* e non ás *libras* coma no orixinal:

- (87) para que... **as vertese disimuladamente** arredor do catre (MP, 5) //...pe care **trebuia s-o imprăștie, pe ascuns**, împrejurului patului... (MP, 5)

A forma de masculino tamén documenta dous casos co pronome de masculino *il* e unha coa forma feminina *o*:

- (88) botáronse **aos queixos e coméronos nun santiamén** (AX, 4) // se azvîrliseră **pe caș și-l devorară cît ai clipi din ochi** (AT, 6)

5. Outros

Neste apartado incluímos aqueles casos que non dependen da natureza do pronome, senón que as diferenzas son debidas a outros factores: ausencia ou cambio de verbo e frases feitas.

O verbo está ausente en romanés en tres ocasións, pero son exemplos nos que a ausencia do verbo non supón unha eiva para o significado, senón que por medio de adverbios o contido do orixinal galego non se perde:

- (89) ... metía o ollo nun vaso de auga, como lle recomendara o oculista, e **entón iba ela**, e aproveitándose do sono do marido, poñía o ollo sobre o seu ventre, precisamente sobre o embigo (*PC*, 5) // ... își punea ochiul într-un pahar cu apă, cum îl învățase oculistul, **și atunci ea**, profitînd de somnul bărbatului, lua ochiul și-l punea pe burtă, chiar pe buric (*PC*, 6)

En catro ocasións atopamos un verbo completamente diferente na tradución: *dicir* / *a schimba* ('cambiar'); *dar* / *a șopti* ('chivar'); *preguntar* / *a spune* ('dicir'); *esperar* / *a trece* ('pasar'), que modifica a estrutura oracional.

Documentamos un único caso de frase feita no que o pronome en función de suxeito coincide pero o resto da oración non ten ningunha similitude:

- (90) **Eu** axudo a quen me paga e alá eles que se maten! (*FP*, 3) // **Eu** nu desfac și nici fac regi, ci dau ajutor seniorului meu! (*FP*, 3) (Eu non desfago nin fago reis, senón que dou axuda ó meu señor).

Finalizamos esta epígrafe cun exemplo excepcional, que non se repetirá en ningunha outra ocasión na BD. Nel temos unha estrutura comparativa na que o pronome tónico en galego aparece coa forma de nominativo *eu* precedido da conxunción *que* –no canto da esperable estrutura con *ca* e pronome oblicuo *min*– e en romanés aparece a forma de dativo *mine*:

- (91) ¡Coido que non hai outro máis rico **que eu** no val! (*CE*, 1) // Cred că nu e altul mai bogat **ca mine** în vale! (*CS*, 1)

6. Conclusións

No presente artigo intentamos fornecer unha breve descrición esencialmente morfolóxica dos pronomes persoais galegos pero, sobre todo, romaneses. Constatamos que nas dúas linguas existe unha serie tónica e outra átona, que ambas as series pronominais achegan información de xénero e número, coa diferenza de que o romanés conserva o xénero neutro, pero sobre todo insistimos na existencia en romanés dun sistema de declinación por casos, isto é, os pronomes posúen unha marca sintética consonte a función que realicen na oración. Obviamente, a maior variedade de formas pronominais, tanto na serie tónica como na átona, provocou unha maior complexidade na aproximación ós pronomes romaneses.

O corpus, formado por máis de 1.600 fichas dobres, está estruturado en catro bloques (*pronomes idénticos* (41,5%), *pronomes semellantes* (13,1%), *pronomes só galego* (15,8%) e *pronomes só romanés* (29,4%)). Trala observación destas por-

centaxes puidemos tirar unha primeira conclusión: case a metade dos pronomes son idénticos en galego e romanés. Porén, interesounos incidir no segundo bloque que é o que tratamos no presente artigo. O bloque *semellantes* é o menos produtivo de todos e nel están incluídos os pronomes que se diferencian basicamente pola rexencia do verbo, o que provoca que o pronomes realice a función de CD en romanés, mentres que en galego é CI. Este é motivo principal, cun 60% por causa da rexencia de verbos como *a întreba* ('preguntar'), *a durea* ('doer'), *a asculta* ('escoitar'), *a invața* ('aprender'), *a costa* ('custar'), etc. que rexen acusativo. O segundo motivo principal é o cambio de xénero, que representa o 37,2%, pois en romanés o xénero neutro ou o cambio de xénero dalgunhas palabras provoca estas desemeanzas.

Gustárame rematar estas conclusións incidindo no feito de que coa nosa investigación e con este artigo pretendemos abrir un vieiro ata o de agora pouco explorado para abrir novas canles no estudo destes dous idiomas tan afastados no espazo e tan próximos polas súas características comúns.

7. Referencias bibliográficas

- ADESSE: García-Miguel Gallego, Jose M.: *Base de datos de Verbos, Alternancias de Diátesis y Esquemas Sintáctico-Semánticos del Español* (ADESSE). Dispoñible en: <http://adesse.uvigo.es/ADESSE/Inicio>.
- Álvarez Blanco, R. (1980): "O pronomes persoal en galego". Tese de Doutoramento, Universidade de Santiago, Facultade de Filoloxía.
- Álvarez, R. / Xove, X. (2002): *Gramática galega* (Vigo: Galaxia).
- Avram, M. (2001): *Gramatică pentru toți* (București: Editura Humantitas).
- Avram, M. (2005): *Studii de morfologie a limbii române* (București: Editura Academiei Române).
- Brâncuș, G. & Saramandu, M. (1999): *Gramatica limbii române*, vol. I. *Morfologia* (București: Editura Atos).
- DFG: Bugarín López, M. X. (2007): *O galego fundamental: diccionario de frecuencias* (A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza).
- Constantinescu-Dobridor, Gh. (1996): *Morfologia limbii române* (București: Editura Vox).
- Coteanu, I., (1982): *Gramatica de bază a limbii române* (București: Polirom).
- Criado de Val, M. (1972): *Fisionomía del español y de las lenguas modernas* (Madrid: Editorial Saeta).

- Cunqueiro, A. (1991): *Obra en galego completa*, t. II *Narrativa* (Vigo: Galaxia).
- Dediu, C. (2007): “Utilizări ale pronumelor demonstrative și ale adjectivelor pronominale demonstrative în limba română actuală”, en *Studii lingvistice: omagiu profesoarei Gabriela Pană Dindelegan la aniversare* (București: Editura universității din București).
- Dexonline: *Dicționare ale limbii române*. Disponibile en: <http://www.dexonline.ro>.
- Diaconescu, I., (1989): *Sintaxa limbii române* (Bucuresti: Humanitas).
- Dumitru, I. (1999): *Tratat de gramatică a limbii române*, vol. I. *Morfologia* (Iași: Editura Institutul European).
- Dumitru, I., (1982): *Gramatica limbii române* (Iași: Polirom).
- Drașoveanu, D. (1997): *Teze și antiteze în sintaxa limbii române* (Cluj-Napoca: Clusium).
- Ferreiro, M. (1995): *Gramática histórica galega* (Santiago de Compostela: Laiovento).
- Freixeiro Mato, X. R. (2006): *Gramática da lingua galega* (Vigo: A Nosa Terra).
- García Maroto, R. (1985): “Varios aspectos de los pronombres clíticos en la teoría de la rección y el ligamiento”, *Verba* 12, 107-117.
- GAR (2005): *Gramatica limbii română*, vol I. *Cuvântul*, [ediția a III-a] (București: București Editura Academiei Române).
- Guțu Romalo, V. (2000): *Corectitudine și greșeală. Limba română de azi* (București: Editura Humanitas Educațional, colecția *Repere*).
- Iliescu, A. (2005): *Gramatica practica a limbii române actuale* (București: Corint).
- Real Academia Galega (2005): *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego* (Vigo: RAG / ILG).
- Real Academia Galega: *Diccionario da Real Academia Galega*. Disponíbel en www.realacademiagalega.org.
- Ionescu, C. (tr.) (1995): *Alți țîrgoveți* (Cluj-Napoca: Clusium).
- FDR: Juilland, A. (dir.) (1965): *The romance languages and their structures: Frequency dictionary of rumanian words* (London, The Hague, Paris: Mouton & co).
- Pană Dindelegan, Dragomirescu & Nedelcu (2010): *Morfosintaxa limbii române. Sinteză teoretică și exerciții* (București: Editura Universității din București).
- Pena, J. (1990): “Sobre los modelos de descripción en morfología”, en *Verba* 17, 5-75.
- Rădulescu, C. (2007): *Dicționar român – spaniol* (București: Corint).
- Rojo, G. / Jamesnez Juliá, T. (1989): *Fundamentos del análisis sintáctico funcional*. Lalia

(Santiago de Compostela: Universidade Santiago de Compostela).

Sánchez Rei, X. M. (1999): “Repercusións gramaticais do uso da interpolación pronominal en galego”, *Cadernos de Lingua* 19, 85-110.

Secrieru, M. (2007): *Bibliografia signaletică de didactica a limbii si literaturii române* (Iași: Editura Universității Alexandru Ioan Cuza).

Șerban, V., (1970): *Sintaxa limbii române* (București: Editura Vox).

Stati, S., (1972): *Elemente de analiză sintactică* (București: Corint).

Vázquez López, M. X. (1994): “Os pronombres persoais nas gramáticas galegas”, *Actas do XIX Congreso Internacional de Lingüística e Filoloxía Románicas (Universidade de Santiago de Compostela, 1989)*, VI, Sección VI: Galego (A Coruña, Fundación «Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa»).

Zamfira, M. (coord.) (2003): *Lingvistică generală* (București: Editura Fundației României de mâine).